

Valkai Teréz

HAJDAN VOLT FŐNÖKNŐM: DR. FIESZL BORBÁLA
(Regény részlet: Dr. Valkai Teréz: 33 évem a váci kórházban)

Dr. Fieszl Borbála 1974 óta vezette a váci kórház reuma részlegét. Alapszakmája ideggyógyász volt, majd az ORFI-ban reuma osztályon dolgozott és reumatológiából is szakvizsgát tett. Magas helyről érkezett, férje *Földi Jenő* az urológia osztály vezetője volt, aki korábban a Szövetség utcai kórházban dolgozott. Együtt jártak Vácre Budáról, a Szépvölgyi útról, 1974-1996-ban bekövetkezett nyugdíjazásáig.

Földi Jenő *dr. Kollár Lajos* vadász cimborája volt, emiatt lett Vácon osztályvezető. Ez a házaspár részben előéletük, részben kapcsolataik révén óriási hatalommal bírtak. Teréz pályafutása alatt soha senkivel nem találkozott, aki annyi mindent megtehetett, mint Fieszl Borbála. A betegellátás terén teljes szabadsággal rendelkezett, hiszen Vácon ez idő tájt nem volt más reumatológus szakorvos. Ideérkezésük első éveiben még a volt „kúria” szegényes termeiben folyt a fizioterápia, de az 1981-ben átadott új pavilonban nagyon korszerű fizioterapiás részleget alakított ki, medencével, tangentorral, víz alatti masszázs medencével, elektromos kádfürdővel, masszázs és gyógytorna szobákkal. Tény, hogy a reumatológiát és fizioterápiát magas szintre emelte.

Eleinte nem volt beosztott orvosa, időnként *Gecsegh Gyula*, a rendelőintézet igazgatója segített be, de később 1984-ben megkapta munkatársnak *Pornói Annát*, 1986 körül *Hegedűs Ágnest*, 1987-ben *Rigó Gabriella*, 1988-ban Teréz csatlakozott a részlegéhez, 1 évvel később *Dávid Ibolya* lett a beosztott orvosa. Emellett rövidebb hosszabb ideig egy nyugdíjas körzeti orvos a közkedvelt *Pánczél Dezső* is dolgozott a keze alatt.

Fieszl Borbálának az volt a szisztémája, hogy a reumatológia teljes palettáját kiszolgálta. Szakrendelést vezetett, kiírt ambuláns kezeléseket, beutalt kórházba, fix ágya volt az ORFI osztályaira, szanatóriumba és a budapesti gyógyfürdők nappali szanatóriumaiba. 12 ágyas saját részlegén „Baj megállapító jelleggel” kivizsgálásokat folytatott, táppénzben tartott és leszálalékoló bizottság elé küldhette a betegeit, akikkel itt ebben a kisvárosban szintén szoros kapcsolatot ápolt. Gyakorlatilag bármit megtehetett. A két fekvő kórtermébe befektette részben a kivizsgálásra váró, részben a visszatérő fizioterapiás kezelésre járó betegeit. Senki nem korlátozta és nem volt konkurenciája.

Reggel 8-11-ig „lerendelte” a járó betegeit. 11 és fél 1 között levizitelt, utána még megvizsgált egy két újonnan érkező fekvő betegét, aztán 1 óra felé, amikor Jenő indította, azonnal felállt és már mentek is haza Budára. Általában több szatyorral vitték utána, az aznap kapott ajándékait, csirkét, tojást, gyümölcsöt, virágot vagy édesség csomagokat. Szokása volt, hogy az ambuláns rendelés végeztével, a tolltartóját, pecsétjeit az asszisztensnője vitte utána egy tálcán a szobájába. Egyik alkalommal Teréz elhűlve vette észre, hogy a pecsétek alatt a tálcán legalább 15-20 kisimított boríték is feküdt, egymás tetején. Ilyen ügyesen oldotta meg, hogy az aznapi, fiókban összegyűlt bevételét az asszisztensnője vigye utána, ne pedig a zsebéből lógjon kifelé, egyáltalán nem elegáns módon.

Fieszl főorvos és férje a Szépvölgyi út tetején, hegyvidéken lakott, ahol télen nehéz volt a lejárás a havas úton. Előfordult, hogy napokig ki sem jöttek a házukból. Ilyenkor nem volt reumatológiai rendelés. Gyakran, egész januárban nem jöttek ki Vácre, emiatt a belgyógyászatról rendeltek át orvost a reklamáló reumatológiai betegek ellátására. A meglepő csak az volt, hogy a főorvos asszony jelenléti íve, kitöltve, aláírva mégis átkerült

a munkaügyre, február elsején. Az igazgató baráti köréhez tartozni, régen is kifizető dolog volt.

Teréz, korábbi munkája kapcsán már ismerte Fieszl Borbálát, mert munkakapcsolatban voltak, eddig sokszor ő konzultálta betegeit, belgyógyászati bajaikkal. Most azonban új szerepbe kényszerült, ahogy férje mondta régen, a sor végére került. Kezdő és beosztott lett egy új osztályon, ahol korábban már főorvosként dolgozott. Mindenképpen bukott nőnek számított, mivel eredeti szakmáját feladta, de bízott lelki erejében és képességeiben, hogy innen is feltornázza magát. Teréz megszerette a reumatológiát. A kórházi munkát már hosszú ideje ismerte, nem okozott nehézséget. A szakma által kevésbé elismert reumatológia sok új lehetőséget hozott a számára. A belgyógyászatban nagyon sok súlyos, vég állapotú beteggel találkozott, az utolsó 1,5 évben különösen, akiknek az életben tartása nem hozott sok sikert. Az elhasználódott idős embereken csak nagyon keveset lehetett javítani. A reumatológia más volt. A betegeket aktív részvételre kényszerítette, gyógyulásuk érdekében. A gyógytorna, úszás, masszázások és tangorok és a fizikális gyógyítók vissza tudták forgatni a kopásos elváltozásokat. A fogyás, az egészséges étkezés hatására sok eredményt értek el, a beteganyag is fiatalabb volt, ezért a prevencióra, egészségügyi felvilágításra és szűrésekre is volt lehetőség. Ez a gyógyászati ág sokkal látványosabb eredményeket adott, sokkal kézzel foghatóbb volt a sikerélmény. Teréz ennek az ízére már Verőcén is ráérezett, amikor egy-egy agyvérzéses béna beteg kikelt az ágyból és újra megtanult járni. Itt a reumatológia részlegén, az alkalmazott kezelések hatására még szebb eredményeket lehetett elérni.

Fieszl Borbála összetartotta a részlegét, mindenre ügyelt mindent kézben tartott. Az első években szokásban volt, hogy az egy hónapban összegyűlt névnapokat, születésnapokat egyszerre ünnepelték meg. A tornateremben megterítették, mindenki kapott pár szál virágot, az ünnepeltek hoztak üdítőket, süteményeket. A műszak végén lehetőség adódott egy kis kötetlen beszélgetésre.

A karácsonyi ünnepeket is megtartották. A főorvosnő és *Marton Stefi* a vezető gyógytornász ilyenkor kis égő mécseseket helyeztek a medence felszínére, és a lebegő mécsesek fényét, a medence vize visszatükrözte. Karácsonyi zene szólt és a munkatársak megajándékozták egymást. Ennek apropóján a főorvos asszony mindig a könnyeit törölgette, mert az édesanyja halálát jutatta eszébe, aki ilyen tájt távozott el hirtelen. Mire Borikát, egyetlen kislányát reggel a kórházban elérték, édesanyja már halott volt. Ezt a történetet többször mesélte el, könnyek közt. Nagyon bántotta, mivel akkori lakhelyükön még nem kötötték be a telefont, ezért nem érték el őket, bár ilyen váratlan halálesetben senki sem tudott volna segíteni. A telefon hiánya ennek a korszaknak a jellegzetessége volt, csak magas rangú pártfunkcionáriusok és igazgatók tudták megszerezni, ami a mai okos telefonos időkben már elképzelhetetlen. Ekkor még csak nagy távolságokban telefonfülkék voltak, ami előtt általában több ember is várakozott a sorára. Ki volt adva, ha a kórházban váratlan helyzet adódott, akkor a közelben lévő vadászházat kellett hívni, és ők szóltak át a főorvos úréknak. Nyáron, vagy szabadság idején a másod főorvos *dr. Molnár Ákos* kötelessége volt, hogy Földi főorvos kapujához járuljon és a kerítésen keresztül adjon tájékoztatást a betegekről, de beljebb soha nem jutott, még közvetlen helyettese sem nyert a házába bebocsájtást.

Dr. Földi Jenő és *Fieszl Borbála* házaspár igen különös, elzárt életet éltek, nem jártak sehová és nem tartottak kapcsolatot senkivel. Gyermeük nem született. A kisvárosi pletykák arról suttogtak, hogy Földi főorvos kiugrott pap volt, és már nem volt fiatal, amikor elvette a nála jóval fiatalabb Borbálát, aki a Szövetség utcában dolgozott, mint kezdő ideggyógyász. Ezeknek a legendáknak nem tudni, volt-e alapja, de Borbála és Jenő hívó

emberek voltak. Borika gyakran mondogatta, „nem templomba kell járni, hanem hinni kell!” Tény, hogy más emberekkel nem keveredtek. Hatalmas kertjük, amely a főúttól az erdő aljáig felfutott a hegyoldalba, gyümölcsössel és szőlővel volt beültetve, amit maguk műveltek. Ha Borika szabadságról visszatért, mindig azzal kezdte: „sokat dolgoztunk!” Befőtteket tett el, lekvárt főzött, paradicsomléből kb. 50 l volt az éves adagjuk. A borokról nem számoltak be. Nem jártak sehová, nyaralni sem mentek soha.

Fieszl Borbála családja zebegényi származású volt, egyik nagybátyja Dr. Fieszl József Kismaroson háziorkosként dolgozott a háború után. Borika emlegette, hogy az ő keresztanyja egy zebegényi illetőségű apáca. Egyik beteg vizsgálatnál, Teréz azt vette észre, hogy a zebegényi lakhelyű beteg leánykori neve szintén Fieszl Borbála és amikor erre Teréz rákérdezett, a főorvosnő elismerte, hogy tud róla, mert mindkettőjüket ugyanaz az apáca tartotta a keresztvíz alá. Borika szülei Soroksáron laktak, magasra ívelő karrierjével és főorvos férjével igen távol szakadt a szüleitől. ORFI-s kolléganők, mesélték, hogy Borika édesanyja gyakran jött be hozzá a kórházba, akivel a kapott ajándékokat hazaküldte. Valószínű ez az eltávolodás vezetett odáig, hogy nem lehetett ott idős szülei betegágyánál.

Dr. Fieszl Borbála működésének utolsó éveiben is, igyekezett összefogni az egyre bővülő részlegét., A részleg hatalmassá nőtt és legalább 30 főt foglalkoztatott. Az eddigi osztályos rendezvényeken túl a főorvosnő csapatépítő céllal tavaszi kirándulást szervezett a budai hegyekbe. A Pálvölgyi barlangot nézték meg családirag - mert volt, aki a gyerekeit is elhozta,- ezután pedig egy budai vendéglőben közös ebéd következett. Földi Jenő nem vett részt az ebéden. Mivel az étterem a Szépvölgyi úton volt, néhányan nem tudták megállni, hogy el ne lopakodjanak a főorvosnő házához és be ne kukucskáljanak a kertjükbe. Nem gondolták, hogy Földi Jenő ezt majd észreveszi. A jól sikerült kirándulás végeztével, hétfőn kemény dorgálás következett a gyerekes csínytevés miatt. Egyeseknek sikerült később a Földi házaspár kertjébe, egészen a teraszukig eljutni, de ekkor már ők nem voltak az élők sorában. Borika temetése után, volt munkatársainak a ház teraszán adtak fogadást az örökösök, Földi Jenő régi vadásztársa és annak családja.

Földi Jenő 1994-ben ment nyugdíjba, innentől Borika egyedül járt dolgozni Vácra. Általában reggel, Jenő levitte a Flórián térre a távolsági buszig, Vácon pedig taxi volt rendszeresítve a számára. Ez az időszak 2 évig tartott, mert 1996-ban Borikát is nyugdíjazták. Az utolsó 1-2 évben már volt telefonjuk, de ez nem vált előnyükre, mert előfordult, hogy Borika késő este hívogatta az ismerőseit, és ezeknél a telefonoknál sokszor akadozott a nyelve. Addig, amíg nem volt telefonjuk, erről senki nem tudott, ez nem került nyilvánosságra.

Terézt nem egyszer olyan dologra utasította, amit korábban már megbeszéltek. „Fog holnap jönni egy új betegem” –mondta, késő este a telefonba. Borika élettere egyre jobban beszűkülhetett. A napirendje megszokások sorozata volt. Reggeli korán kelések, utazás Vácra.

Itt 1- fél 2 felé végzett. 4 óra felé ért haza. Ezután minden nap főzött, saját konyhát vezetett. Volt, hogy még aznap előkészítette a másnapi ételt, ahogy többször elmesélte. Utána már a fürdés, kényelembe helyezkedés és a TV nézés volt a program. Már a 90-es évek elején volt HBO csatornájuk, amiről Teréz még nem is hallott. Lehet, hogy ez a szűkre szabott élet és a kulináris örömök, saját termésű jó borok vezettek a megszokássá váló esti italozáshoz, de ennek következtében Borika rohamos hanyatlásnak indult. Egyetlen egyszer történt, hogy elutaztak vonattal, Bécsbe, reggel indultak, este haza is jöttek, mert a kutyákat és a nagy házat éjszakára nem lehetett magukra hagyni. Ekkor is

panaszkodott a vonaton utazó vásárolókra, a zajongásra, a sok sörívő emberre és arra, hogy a Maria hilfer str.-én nem kapott Mozart kugelt.

Teréznek ekkor már élettársa volt, rendszeresen jártak telente síelni és nyaranta is elutaztak. Egy alkalommal Borika nagy sóhajtás mellett jegyezte meg, Teréz beszámolóját hallgatva: „de jó neked”! Talán már elfelejtette, hogy, mi mindenben ment át, addig, amíg ezt elérte.

1998. márciusban váratlanul elhunyt dr. Földi Jenő. Borika és férje, összesen két évig élvezhették együtt nyugdíjas napjaikat. Ekkor derült ki, hogy Borika mennyire önálló volt és mennyire függött a férjétől. Ő egymaga soha nem hozott döntéseket. Korábban is észrevették, hogy ha a részlegesen fegyelmi, vagy szakmai nehézség támadt, akkor előbb megbeszélte a „Főorvos úrral” és másnap az alapján intézkedett. De mostantól a „Főorvos úr” kikerült a képből. Borika életében ez katasztrófához vezetett. Bár volt jogosítványa, korábban soha nem ment egyedül sehová és sosem ült a volánhoz. Miután Jenő terepjáróját eladta, *Tamás Antal* váci autókereskedő, Jenő jó barátja egy kisebb autót ajánlott neki és családjával segítségével megpróbálta Borikát hozzászoktatni a vezetéshez, hogy közlekedni tudjon. Még Tamás Anti fia is gyakorolta vele a vezetést, de ez nem volt eredményes. Több évtizedes kihagyás után, közel a 60-hoz ezzel már nem tudott megbirkózni. Borika taxizott, vagy ismerősöket kért meg, ha valahová mennie kellett. Néha kijött Vácra és Nagymarosra, meglátogatta egyik-másik kedves betegét, és szembetűnővé vált gyors leépülése. Esténként folytatta a telefon-beszélgetéseket, de bár ne tette volna, mert mindig ittas volt. Pénzügyei intézésében is Tamás Anti és az örökösnek kijelölt vadász barát segítettek, ők ketten lettek megbízva az anyagiak intézésével. Később Borikának több balesete is volt, többször átesett a kutyáin, amik mindig „rossz helyen feküdtek.” Három agyvérzés után, subduralis haematomával megoperálták, de a tudata többé már nem lett a régi. Szelleme bolyongott a váci kórház folyosóin és volt betegek szánalommal nézték. Végül elfekvőbe került, ahol 2001-ben 60 évesen elhunyt. Mindkettőjük urnáját a saját telkükön, a nagy tölgyfa alá helyezték örök nyugalomba, ami végakarataik volt. Az engesztelő gyász misét a Kolozsi téri templomban *2001. jún. 11.-én* tartották, és a gyásznép részére az örökösök fogadást adtak a házaspár kertjében.

Teréz, a szomorú vég ellenére mesterének tekintette Borikát. Sokat tanult tőle, mind szakmai téren, mind az orvosi viselkedés terén. Borikának óriási tekintélye volt. Már a 80-as, 90 években is sokat adott a mai modern szóval piárnak nevezett külsőségekre. Mindig gyönyörű ápoltságával, hibátlan frizurával, sminkkel, ékszerekkel, elegánsan jelent meg a munkahelyén. A betegek számára mindig az volt a fontos, hogy a „Nagyasszony” fogadta őket, bebocsátást nyertek, meghallgatásra találtak és már ettől gyógyulásnak indultak. Teréz soha nem felejtette el azt az elegáns gesztust, ahogyan a „váltogatott lábfürdő” leírását a betegnek átnyújtotta. A leírás 10 másodpercig meleg, 3 másodpercig hideg lábfürdőt javasolt, de a beteg, már ettől meg volt győződve, hogy vele most nagy dolog történt. Ugyanilyen kegyesen nyújtotta át a pakolások, vagy kenőcsök receptjét. A betegekkel leereszkedően, de barátságosan beszélt, szinte kegyet gyakorolt. Borika viselkedését az orvosi protokoll tankönyvébe lehetett volna szerkeszteni.

Többször adott életre szóló jó tanácsokat a kolléganőinek. *„Soha ne menj ki az ajtó elé beteget behívni, azt csak az asszisztensnőd tegye.”* Teréz bizony ettől eltért néhányszor, és az elégedetlenkedő, sürgető betegek nem egyszer leteremtették, így nem kívánt konfliktusokba keveredett emiatt. *„Soha ne küldj el beteget, anélkül, hogy nem fogadnád.”* Válts vele néhány szót, adj a kezébe egy labor, vagy röntgen beutalót és akkor a beteg már úgy érzi, hogy foglalkoztak vele, elégedett lesz. Majd jöjjön vissza két hét múlva!”

Legnagyobb bölcsessége így szólt:” *A reuma nem halálos!*” Ez sok mindenre jogosította, főleg olyankor, amikor a betegek soron kívüli vizsgálatokat követeltek.

Afféle igazi nagy orvos egyéniség volt, amelyekből egyre kevesebbet látni, részben a szoros alá-fölérendeltség, a szigorú hierarchia, a protokollok és megszorítások közé helyezett orvosi szabadság miatt. Manapság a betegek szinte ellenőrzik az orvosukat, a „beteg jogok” az internet, az EESZT, és ügyfélkapuk rendszerével. A mai orvosok, a betegek nyomása miatt már alig tudják betartani a rájuk vonatkozó szakmai irányelveket, mert azt a betegek a jogaikra hivatkozva kikérik maguknak. Nem tudni, hogy ez majd hova vezet, és hogy ez lenne a helyes irány?